لە چاپکراوەکانی
ئەمینداریتی گشتی ی رۆشنبیری ولاوان

هەندێ لە پێغەمبەران

(مەلا مسعودی بەش)

چاپی یەکەم ١٩٨٤

ئەم کتێبە

لە ئامادەکردنی پێگەی

(منتدى إقرأ الثقافي)ە

WWW.IQRA.AHLAMONTADA.COM

بۆ سەردانی پەیجی پێگە:

/https://www.facebook.com/iqra.ahlamontada

بۆ سەردانی پێگەکە:

http://iqra.ahlamontada.com

پێشکەشە ...

بە گیانی پاکی نالی

و

شێخ ڕەزا

و

هەموو کە لە ڕابەرانی شیعر

• بێبەش •

• وشەیەک •

(بێبەش) دەمێکە بەتایبەتیش لەپەنجاکانەوە لەرێی رۆژنامەی هەولێروهەتاووگەلێ رۆژنامەو گۆڤاری ترەوە خۆی بەکۆمەڵانی خەڵکی کوردستان ناساندوە ... ئاشکراتر بڵێین: وەک شاعیرێکی داشۆرین (هەجو) ناسراوەولەدەرچووانی قوتابخانەی شێخی گەورەمان (شێخ رەزای تاڵەبانی) یەو ـ من لام وایە ـ شاگردێکی چاکی رێبازی رەزایانەیە، چ لەشیعروچ لەباری سەرنج وچ لەهەڵوێست نواندناوتارادەیەکی باشیش گرەوی ئەوهونەرەی

بردۆتەوە . لاشم وایە جولانەوەی کۆمەلایەتی و

رۆشنبیری ای ئەمڕۆی کوردیمان پێداویستیەکی

زۆر زۆری بەدەیان (بێ بەش) و دەیان دەنگی نەترسی

وەك (بێ بەش) هەیە .

لە پاڵ ئەم خاسیەتەشا ئەم مرۆڤە

سەوداسەرو ڕاگرتووە، وانیە تەنیا شاعیری

داشۆڕن بێت و بەس ، بەڵکو لە هونەرە کلاسیکیە-

کانی تری شیعریشا دەسڕۆیە نەخوازەڵلا لە

دانانی پێنج خشتەکی دا کە بەراستی هونەرێکەو

هەموو سمێل سووری پێ ی ناوێری ... گەر

بەوردی سەیری نێو ئەم دیوانە بکەیت

بێگومان گەلێ لایەنی ئەم قسەیەت بۆ روونتر

ئەبێتەوە ، ئائەوە جارێکیان لەگەڵ کەلەشاعیرانی

وەك (نالی ـ مەحوی ـ وەفایی ـ حەمدی ـ

حاجی ـ شێخ رەزا) دا خۆی ئەدۆزێتەوە

هەندێ جاریش لەگەڵ شاعیرانی هاوچەرخ و

سەردەمی خۆی وەك (مەلای گەورە ـ کانی ـ

کەمالی ـ هەردی ـ بێکەس ـ هێمن ـ جاهد ـ

ثانی ـ صافی ـ صابیری ـ نوری ـ پاکژ ـ ئارام ـ

ئەنوەر) تاد لە خشت خشتێنەی سواروو

جوان و رەوان و قووڵا ئەکەوێتە رازو سکاڵا .

بە شێوەیەکی گشتی ، مۆرکی ناوەرۆک و بیری (بێ بەش) پێشکەوتنخوازانەیە و ئاور لە مەسەلەو باری کۆمەڵایەتی و نیشتمانی ئەداتەوە و سروود بۆ هەژاران و بە گەل و بۆ کوردایەتی و دوا رۆژ ئەڵێ و بەری چاویشی روون ئەکەشە ...

با هەندێ جاریش قەتمەر بنوێنێ !! بەڵام شاعیریەتی (بێ بەش) بە راشکاوی - وەک ووتم - لە (هەجوکردن) دا ئەدرەوشێتەوە کە زۆربەی زۆری ئەو جۆرە شیعرانە لە ئەرشیفی منەو لام

وایە تا دووسێ پشتی تریش قابیلی بڵاوکردنەوە نین..
خۆشتان ئەزانن بۆ !!

هەرچۆنێ بێت وا بۆ دووەم جار (بێ بەش)
لەگەڵتان کۆ ئەبێتەوە و ئەم هەڵبژاردەی خۆی
بە دیاری ی ئەخاتە بەردەس وچاوو دڵتان ..
نیازخوازین چەندساتێکیش گوێ لەم جۆرە
دەنگانەی نێو لالەزاری شیعری کوردی شل بکەن.

• محمود زامدار •
بەغدا ١٩٨٤/٦/١

• بێ بەش •

گوڵی ئەم ناوەیە (بێ بەش) حەقیقەت ڕاستە و ئینسانە
ئەوەی تەقدیری ناکا چاک بزانێ گێژ و حەیوانە

لە حەقی لانەداوە زۆر بە تامە شیعرو ئەبیاتی
ئەگەرچی شیعرەکانی توندو تیژە یا جنێو دانە

ئەوەی حاڵی نەبێ نازانێ حاڵی شاعیران چۆنە
ئەبێ مل کەچ بکەین بۆ ئەو جنێو دانەی لە حەقمانە

جنێو دانی مەلا خۆشە بە تام و پڕ لە مەعنایە
لەجێ خۆیێتی هەموو شیعری بەحەق ئوستادی شیعرانە

بسەلمێنن گەلی کورد نەقس و کورتی زۆرە لەم ناوە
مەلاشی جەرگی سووتاوە شاعیرێکی بەرزی کوردانە

منیش تەئییدی هەجوی ئەو دەکەم هەرچی بڵێت وایە
خەتا بارین ئەزانم رووڕەشین لەم چەرخ و دەورانە

ئەبێ شاعیر لەسەر شاعیر بکاتن چەند دەسی بڕوا
بڕژێت (بێ بەش) لە بۆ کورد تاکو ماوە مەردو مەردانە

● برهان « جاهد » ●
١٩٧٢/١/٦

هیچ

هیچە دونیا چەندە رەنجی لێ ئەدەم وەک پیاوی هیچ
غەم مەخۆ زانیت کە هیچە خۆت مەخە ڤەت داوی هیچ

ئەم هەموو قەسر و قصورەی تۆ ئەبینی گەر بە چاو
بەردی هیچ و داری هیچ و خاوەن و داناوی هیچ

گەر دەبینی پیاوی خاوەن رەتبەوو ناوو نیشان
هەر لە ئێستا نێت بگە پێم لێی نزاوە ناوی هیچ

هیچ مەبە هەر چەندە هیچی خۆت مەشێوێنە بە هیچ
چەندە هەزاری وەک جەنابت چوون لە ژێر پێناوی هیچ

چەندی ضرب و طرح و جەمعی بۆ ئەکەم هەر هیچ ئەکا
دەستی هیچ و لاقی هیچ و عەقلی هیچ و چاوی هیچ

ئەو هەموو هیچەی کە دیتت چۆن بە هیچ مەغرور ئەبی
لادە لەم فکرەی کە هەیتە یەعنی فکری خاوی هیچ

تۆکە ئەندامێکی هیچی عاقیبەت ئەندامەکەت
کاکە ئەرزێتن لە خاکا پێیت ئەڵێن هیچاوی هیچ

گەر بە چاوی دڵ تەماشای ئەم خەراباتە بکەی
تێدەگەی وەک تێگەیشتووی عاقڵ و داناوی هیچ

هیچ و پووچی هەندە زۆرە هیچی دونیای بێ وەفا
خوایە بمپارێزی خوایە تۆ لە دەست بەدناوی هیچ

شیعرەکەی دامناوە بۆ هیچ تێت دەگەیێنی هیچی تۆ
بابزانن گەر نەزانن پیروگەنج و لاوی هیچ

(بێ بەشا) ئەم هیچە هیچە کێیە فێری کردوی
فێری کردم کاکی هیچم مەردەکی زاناوی هیچ

● پێنج خشتەکی بێ بەش ●

هەم وەدەم چاوەڕێی هات و نەهاتم
نەهاتی دولبەرم هەرچەندی هاتم
فەقیرم کەوتووم بێ دەستەلاتم
نە عەشقی تۆ نەزانم من نەجاتم
مەحاڵە تاوەکو ماوە حەیاتم

دڵم سووتاوە بۆت وەك كوڵمی ئاڵت
چییە جارێ بپرسی چۆنە حاڵت
هەزار سوێندم بە مەستی چاوی کاڵت
لە دڵدا نەقشی بەست نەقشی جەماڵت
هەیە حەقمم نەبینن گەر سوباتم

دڵم تینووی مەیە سازوو بەمەی دێ
بە غەیری ئێمە گەر هات زوڵمە مەیدێ
لە دوور گوێم لێیە دەنگی سازو نەی دێ
هەموو دەم ئینتیزارم خوایە کەی دێ
کەرەم کا پێم بدا ماچی زەکاتم

دڵم زامدارە نییە بێ تۆ دەرمان
چییە دەرمانی زامم کەی بە قوربان
وەرە خێرا بە زوو بە سوێند بە یەزدان
بە عەزمی قەتڵە وەش گەر بێیە لامان
موتیعەم بەندەتم فەرموو فیداتم

دڵم جێگای تووە حەیفە بە غەم بێ
نەخۆش و دەردەدارو پڕ ئەلەم بێ
قەرارم دا بە دووچاوت قەسەم بێ
ئەکەم قوربانی تۆ من هەرچی هەم بێ
ئەگەرچی غەرقی دەریایی جەفاتم

لە عەشقت بێ غەشم وەك زێڕی بێ غەش
نیگاری بێ مرووەت شۆخی سەرکەش
نەبوو بەختم کە جاری بێنێ دوو شەش
لە تاریکی فیراقت دامە (بێ بەش)
هەموو دەم ئینتزاری ڕۆژهەڵاتم

• بێ بەش و نالی •

نیە هەمتای لەجوانی نیە حۆری بەشەرە
ناسک و نەرم و نوێڵ و دەمی نوقڵ و شەکەرە
راستە فەرموودەیی شاعیر کە ئەڵێ موعتەبەرە
وەسفی روخساری لە فیکری بەنی ئادەم بەدەرە
ئیبتدای مەدحی دەمی وەک خەبەری بێ سەرە

کەمەگەر بێت و بڵێم حوسنی زولەیخات لەکنە
نەقشی نەققاشی جەمالت بە خوداخوای مەزنە
دەیکەمە نۆکەری حوسنت هەموو حەسنایی (سنە)
نەو نەمامی قەدی تۆ عەرعەری دڵخواهی منە
راستە دڵدارە وەلێ حەیفە کەوا بێ سەرە

پێم بڵێ بەدرە جە ماڵی چییە ئەی ئەم قەمەرە
وا لە ئاقی فەلەکا سابڵێ پێم ئەم خەبەرە
خەبەری جوزئە لە ئەو ماهە لە ئەو شوعلەوەرە
تۆ بڵێ زولفی ئەگەر دووکەڵە بۆچ نارەسەرە
قامەتی سەروی ئەگەر بێ بەرە بۆچ بارەوەرە

موبتەلای عەشق و موحیبەت چی بکا چاری نییە
سەد هەزار حوری بوەستێ وەکو دلداری نییە
سەیری ئەم حیکمەتە ئەی حیکمەتەکەی باری نییە
زلف ئەگەر دووکەڵە دووکەڵ بەری گوڵناری نییە
سەروە گەر قامەتەکەی سەروی ڕەوان نارەوەرە

ئەوەکەی روحمە کە روحمم نەدی یەک زەرە لە تۆ
وەرە سەر مەرحەمەت و بەندەیی تۆم مەمکە لە خۆ
خۆنە بووم دوژمنی دینت بە سەئەم ئەزیەتە بۆ
سەر ئەگەر بێتە دەرت دەیدە یە بەرشەق وەکوگۆ
نیە زاتیشی ئەبێ دڵ چ بکا قوربەسەرە

بە سەرت بێت و قەسەم ناریە ئیمڕۆ (بصرم)
گەر نەبێ رۆژی روخت نامێنێ قوربانە سەرم
(بێ بەش)م کوانێ بەشم دائمە دڵ پڕکە سەرم
لە دەمی نالەیی زارم لە دڵی پڕشەرەرم
وەلوەلەی حەلق وگەرووی (نالی) لەگەردوون بەدەرە

• بێ بەش و نالی •

جوانە نازەنینم لارو لەنجەی
بەخوێن نەقشاوە نەقشی دەست و پەنجەی
خودا بەخشیویە پێی ئەم حوسن و گەنجەی
بحمداللە دوو چاوی یارم ئوخەی
بە بێ مەی مەستە بێ مەی مەستە بێ مەی

لەنێو خوبان هەبێ زۆر لێوە شاوەک
ئەتۆیی دولبەرم هەر تۆیی بێ شەک
سەری سورما لە بالای جوانی بالەک
لە بوستانی ئیرەم داقەت نیە وەک
شەمامەی وەک شەمامەی وەک شەمامەی

نەخۆش و دەردەدارم تۆی تەبیبم
چیە دەرمانی دەردم کەی حەبیبم
دەکەم داوا لە خوا بتکا نەسیبم
شەوی هیجر و بەقای عومری رەقیبم
خودا تەی بێ خودا ئەی بێ خودا تەی

لە دووری یارە رۆژم وەک شەوی تار
شەوی تارم وەکو رۆژە لەگەڵ یار
لەگەڵ زیل و بەم و عود و نەی و تار
دەرە موتڕب بەکوێری چاوی ئەغیار
سەدای نەی دێ سەدای نەی دێ سەدای نەی

لە عەشقی نابەزم چونکی نەبەردم
ئەگەرچی من لە سایەی زۆرە دەردم
لە سەرکێلم بنووسن کاتی مردم
لە دووری نازەنینم ڕەنگ زەردم
وەکو بەی هەر وەکو بەی هەردەکو بەی

لە مەکتەب خانەیی عەشقت ئەخوێنین
دەمم وشکە شوکر موحتاجی خوێ نین
ڕژاوە خوێنی ئاڵە ئاوے خوێ نین
لە نەهرەیی دوو چاوم ئەشکی خوێنین
پەیا پەی دێ پەیا پەی دێ پەیا پەی

شه‌ل بووم که‌وتووم بێ ده‌ست و بێ پێم
وه‌ها که‌وتووم ئومێدت قه‌ت نه‌بێ پێم
منی (بێ به‌ش) به‌ بێ پێ و ده‌ست چلۆن بێم
کوتی (نالی) ئه‌تۆ بمره‌ ئه‌من دێم
خوداکه‌ی بێ خوداکه‌ی بێ خوداکه‌ی

● دیسان بێ به‌ش و نالی ●

له‌ عه‌شقت راست که‌ نه‌مبوو خوار و چێچێم
به‌ پاچی عه‌شقی خۆت بۆ وات ده‌پاچێم
به‌ قوربانت ئه‌که‌م من هه‌مێ هه‌رچێم
له‌بت مێم و قه‌دت ئه‌لف و زولف چێم
ئه‌زانی به‌م سیانه‌ طالبی چێم

لە پشت زیننار لە مل خۆم کردووە خاچ
لە عەشقت کەوتووم بێ دەست و بێ قاچ
ئەڵێم سەد پارچە پارچەم کەن بە دەم پاچ
وەفای عەهدە لە من رووح و لە تۆ ماچ
چیە چارەی ئەمانەت غەیری تەسلیم

لە ڕۆژی پێشوو عەشقت زووی خەبەر دام
حەزەر شەرتە لە بازاڕی حەزەر دام
نەما چارەم لە دەستت دەستی بەر دام
کە هاتی تیغی بێزاریت لە سەر دام
سەری خۆم خود بە خود هەڵگرت و ڕۆیم

بەدەرکەوت ڕۆژی ڕووی تاریکی ماڵی
خودایە دوو بەرم ئاواسێ بێ ماڵی
بڵێ (بێ بەش) ئەگەر خاوەن کە ماڵی
تەواو بوو ئینتخابی شیعری (نالی)
لە تازە وکۆنە هەرچی بوو بێ نووسیم

● بێ بەش وحاجی ●

یەزدانی ئاک وتەنیا سەتتار و کردگاری
بێ عەیبی عەیب ئەپۆشی کردگار و سەتتاری
ناگا لە حیکمەتت کەس بێ کار و هەم بەکاری
ئەی بێ نەزیر و هەمتا هەر تۆی کە بێ قەراری
بێ دار و بێ دیاری بێدار و پایەداری

لە کاروکردەوەی خەڵک لەگێتی گشت ئەزانی
لە کاروکردەوەی تۆمە حاڵە کەس بزانی
لە گەورەییت چ کەس بێ نەزانە گەر نەزانی
بۆ باغی مەردی باغی سەرمایەکەی خەزانی
بۆ مەزرەعەی فەقیران سەرمایەکەی بەهاری

رەبی ئیلاهی هەر تۆی خەللاق و بەرزو ئەعلەم
بە ئایەتی (لم یلد ولم یولد) بێ قەسەم
چاک و خەراپ ئەنووسی بەبێ زیادو بێ کەم
بۆ پادشانیشانی بو هەر سەودای ئەعزەم
بێ سەدروشان وشینی بێ پەردە بەردەداری

یەکێ بەرزتەکەی یەکتەخەی بێنیشی تەدەی سەبووری
فەرقی نییە لەلای تۆ زەرەکت نزیک و دووری
قەبوول ناکەی لەهیچ کەس زوڵم و زۆر و غرووری
جەباری بێ فتووری سوڵتانی بێ قسووری
رەزاقی مار و مووری ئاودێری دێمەکاری

نازانی هیچ نەزانە بەشەر لەم هاتوچۆیە
نەقسە بۆ غەیری زاتت ئەوەی کە رای لێ خۆیە
صانع نییە لەسنعەت بگاهەبێ درۆیە
پیرۆزە تەختی گەردوون مەسنووعی سونعی تۆیە
یاقووت و لەعلی رۆژە ئەستێرەکان دوراتی

بە غەیری زاتی پاکت هەمووی دەبێ بەفانی
ئەوەی هەبێ لە دونیایەو نابێ ئەمانی
ئەمن و ئەمان نەمانە بۆ تۆ نییە نەمانی
جێگاو مەکانی تۆیە بێ جێ و بێ مەکانی
لەیل و نەهاری تۆیە بێ لەیل و بێ نەهاری

هەموو موحتاجی تۆنە مەلەک چ جن چ ئادەم
ئەتۆ موحتاجی کەس نی حاشا لە هیچ کات و دەم
بە غەیری تۆ بە تالە ئەتۆی کەریم و ئەکرەم
هەر ئەمری تۆ مەدارە بۆ کاروباری عالەم
هەرچەندە بێ وەزیرو بێ سەدرو کاروباری

(کن فیکن) کە ئەمرت فەرموو ئەبێ بە یەک ئان

تێنکی ئەدەی دەس بەجێ رووس و فەرەنگ و یابان

چ روو داوێ روو بدا بە ئەمری تۆیە قوربان

سەحرانەوەردی شەوقت خورشید و ماهی تابان

دوو جاریان شەو و رۆژ بی مەحمەلی عماری

دەرد دار و بێ دەوامە ئەتۆ دەرمانی دەردی

لونعفت بۆ خاس و عامە کەسەیرەکەم بە ووردی

(بێ بەش) و بە شێخزادەم مەردەم ئەڵێم بە مەردی

مەعلوومە بۆچی (حاجی) مەدحت ئەکا بە کوردی

تاکەس نەڵێ بە کوردی نەکراوە مەدحی باری

● بێ بەش و وەفایی ●

لە دەردی دووری هەر دەم دەناڵم
زەردهەڵگراوە من رەنگی ئاڵم
دەرچوو لە دەستم عەقڵ وکەماڵم
نەخۆش و مەستی دووچاوی کاڵم
حەقم بەدەستە هەر دەم بناڵم

سوێند بە ئاڵۆزی زوڵفی تاتارت
سوێندم بە چاوی مەست و خومارت
سوێندم بە بەدری مانگی روخسارت
بە غەمزەی چاوت بە خەندەی زارت
بردیان بە غارەت خەوو خەیاڵم

خۆمن دەرویش نیم بە زەبری زەرگم
بە خوێنی چاوم رەنگاوە بەرگم
مەرگت نەبینم نەزیکە مەرگم
بە تیری نازت براوە جەرگم
بە چاوی بازت نەماوە حاڵم

داگیرساوە دڵ ئەسووتێ وەک موم
بە ناری عەشقت سووتاو پەلگەو تۆوم
یاری نەکردم بەختی بەدی شووم
من مورغی قودسی لە لامەکان بووم
خودایە روحمی شکستە باڵم

مەی دەخۆم بۆ خۆم باناگر بمبات
بەقسەی ئەم و ئەو نادەم موبالات
بەبێ مەی نازیم یاری دەم نەبات
بەیادی چاوت چوومە خەرابات
لە رەهنی مەی داخەرقەو بەرمالم

دولبەری قەد موی بەناز و فیزم
ڤینۆسی خوای تۆ یارێ بەرێزم
شێت و وێنی تۆم نەما تەمیزم
فەرمووت چلۆنی چۆن بم عەزیزم
دوور لە بالای تۆ کافر بەحالم

سەد جار نەك جارێ بە قوربانی تۆم
تازە مەحاڵە دەست بەردانی تۆم
ئاتکا لەبیرم تەفرەدانی تۆم
کوشتەی باڵای تۆم سەرگەردانی تۆم
وەك زوڵفی شەیدا بۆ تۆ عەبدالم

رەقیب ئەزانێ بەچاوی کوێری
لە عەشقت چیشتم زۆر تاڵ و سوێری
(بێبەش) لە عەشقت قووەت نایگیری
(وەفایی) چی دێت لەسەر بگێری
ئەما لەسەر تۆ نەسەر نە ماڵم

● بێ بەش و مەحوی ●

وەفادارم وەفات بێ بۆ خودا بەس
نەماوە تاقەتم ڕۆیلی نەما بەس
قەدی ڕاستم لە جەورت واچەما بەس
بپرسە حالم ئیحمالی وەفا بەس
بترسە تۆلە حەق جەور و جەفا بەس

قەسەم بێ سە دقەسەم بەم چاوە کالە
بە دینی من ڕەقیب قەتلی حەلالە
قسەی من ڕاستە بۆ دوژمن بە نالە
بە کامی غەیرو بێگانە برالە
بەری بوونت لە یارو ئاشنا بەس

٦٢

یەکەم دەرچووم لە دەرسی عەشق و سەودات
نە ما مەجنوون منم مەجنوونی ئێستات
دەکەم داوا لە زاتی خواھەمووکات
ئیلاھی بێ بەلابێ نەخلی بالات
بەری بۆمن بەلابوو ھەر بەلا بەس

ئەوەی ئەیکا ھەمووی تەزویرە زاھد
بەبێ تەقدیرە سەبێ تەقدیرە زاھد
وتم پێی بۆیە لیسم دڵگیرە زاھد
نزیکە مردنت ئەی پیرە زاھد
وەرە با تۆبەکەین ئیتر ریا بەس

لە مەیدانی موجببەت دا وەکو مەم
مەحاڵە دەرچێ عەشقت لە کەللەم
دەپاڕێم و دەکەم داوا لە خواکەم
خودا ئەم دەردی عەشقەم لێ نەکاکەم
هەتاهەم هەر لە باتی هەردەوا بەس

بە قوربانی دەبم ئەو شاهی دینە
ئەوەی ئینکاری کا بێ دین و دینە
بەڵێ فەرموودەکەی (مەحوی) یەقینە
ئەوەی وێڵیە بورجی زەمینە
دە بەس برواسیحا بوسەما بەس

کەمی ما زۆری چوو رووح بێتە قورگم
نەزیکم کردووە نیزیکە مەرگم
بە خوێنی جەرگ و دڵ رەنگاوە بەرگم
لە سەرتی بەر بووە خوێناوی جەرگم
بەسە رەحابێنە ئەی دڵ ماجەرا بەس

خەیاڵت وەک، خەوە خاوە خەیاڵت
نەتیجەی بۆشە (بێ بەش) تۆمەئاڵت
مەناڵێنە کەمی کە نالە ناڵت
کە نادا (مەحوی) یادادی بەحاڵت
بەسی بێ دادو ئاهو نالە با بەس

• بێ بەش و حەمدی •

دەرنەکەوت تا دوور نەکەوت لێم مان و بوونم هەر بەوە
خۆشەویستی خۆشەویست بێ خۆشە دلداری بەوە
نامەوێ ئەم ژینە خوایە زوو لە بۆ خۆت بمبەوە
وەختە سالێکە کە ڕۆژێکیم نەدیوە هەر ڕشەوە
مردنە ئەم حالە یا ئاخر زەمانە یا خەوە

گەرچی دەمبینی دەمێکە مات و داماو کزم
تێم نەگەی واقەت لە مەیدانی موحیبەت نابەزم
بەس ئەمەندەت عەرز ئەکەم چونکی لە تۆ خۆم نادزم
بێ وەفایی گەر نەبێ ڕاستی لە نەگبەت عاجزم
ڕەببی بینێری ئەجەل قائیم مەقامی ئەم ئەوە

گەر رەقیبت پەل پەلم کا بمکوژێ بۆی جائزە
موستەحەقی کوشتنم با بمکوژێ بۆ (جائزە)
پڕ بە پێستی خۆیەتی ئەو کافرە ئیمانسزە
ئەو دڵە لەت بێ لە زولمی خەسمی کافر عاجزە
دولبەری بێ شەرت ئەزانی واسیتەی عیجزم ئەوە

گەر بسووڕێنم لە تۆ روو کوفرە ناپاکی ئەکەم
تۆ خەرابەم گەر لە گەڵ کەی ئەی سەنەم چاکی ئەکەم
خۆم دەکەم قوربانی حوسنت چۆن بە بێ باکی ئەکەم
شوعلە کەوتۆتە دە روونم حیسسی روناکی ئەکەم
بەرقی ئاهە یا طلوعی شەمسی صاحیب پرتەوە

ئینزارو دەردی دووری کوشتمی (وا الأمان)
غەیری تۆ هاواری کێ کەم دولبەری ئەبرۆکەمان
وەک ئەڵێن زۆر راستە (بێ بەش) راستە بێ شوبهەو گومان
وەسڵ یا هیجرانە بێ وەقفە گروهی عاشقان
یەک بە یەک (حەمدی) ئەڵێن نامەرد نەمانی سەرڕەوە

● بێ بەش و مەحوی ●

ئەنیمە سەرسەرم پیاوی قسەی خۆش بێ وەکو شیعرم
لەگەڵ خوا شەرت و عەهدم هەتا ئەو رۆژە دێ دەمرم
گەدا بێ شا بێ رووگرژ بێ بە شیعرانەقدی لێ ئەگرم
لە پاداشی قسەی سارداهەمە ئاهو هەناسەی گەرم
کەسێ شێتانە بەردم تێ گرێ من بەرقی تێ ئەگرم

● بێ بەش و شێخ رەزا ●

لادە خۆت لێم لادە ئەحمەق نامبڕێ تیغی دەبان
شیعرەکانم تیغ بەندە تۆ لە خـواردمن لە بان
تۆلە خواردت تا نەکەم نازانی زانایم چەبان
تۆ هەتە تیغی دەبان و من هـەمە تیغی زوبان
فەرقی ئەو دوو تیغە هەروەک ئاسمان و ڕیسمان

● بێ بەش و ڕش ●

نیە لەگەڵم لە دڵدا زۆر و کەم من
کەمی خۆت تێم بگەی گەر تۆ بەکەم من
وەها باشە نەکەم هەجوت نەکەم من
ئەتۆ زەمم بکەی مەدحت دەکەم من
جەزای قەولی درۆ با هەر درۆ بێ

● بێ بەش و حاجی ●

لە پێش وەی من بناسی خۆت بناسە
ئەوەی ئەیڵێم قسەی عام و خواسە
سەدا سەد ئەڕژی پڕ بوو جام و کاسە
ئەوەی نازانێ نازانێ چ باسە
ئەوەی ئەیزانێ ناوجەرگی پەلاسە

● بێ بەش و مەلای کۆیی ●

ئەوەی راست و دروستە نیتی حورمەت
ئەژی هەردەم بە ئاهو دەردو حەسرەت
بڵێ (بێ بەش) هەتا رۆژی قیامەت
ژیانی وا بە ئازارو بە میحنەت
بە لەعنەت بێ پە لەعنەت بێ بە لەعنەت

● بێبەشی وکانی ●

منم پەروانەو سووتاوی شەمعی کوڵمی تۆ یارم
منم ئوستادی مەجنونی موحیبەت زۆر وەفادارم
نیە چارەم دەرم کەی دیمەوە ئەی شۆخی عەییارم
بەبێ سووچ وگوناه بۆ عاجزی لێم ئەی ستەمکارم
دەخیلت بم ئەگەر عەفوم نەکەی زۆر دڵ بەئازارم

بەدەستی قودرەتی خالق کراوە زولفی تۆ شانە
نەکەی شانەی بکەی دولبەر ئەتۆ ئەم زولفی سەرشانە
حەقە رەحمێ بەحاڵی بەندە چونکی ئێوە وەک شانە
دەمێکە دڵ ئەسیری پەرچەم وچاهی زەنەخدانە
تو خواشاهم نەکەی گەر لەم کەلەپچەو بەندە رزگارم

رەقیب دەرکەوت و یار دوورکەوت ئەوا دووبارە یاسەتیار
خودایە قەهری کەی قەهری رەقیبی وا بەدو بەدکار
سەرم سورماتە حەیورمام نەماچارەم ئەسەف ئەی یار
دەبینم حازن دایم لە دەورت مەحرەم و ئەغیار
بەتەنها هەر ئەمن دوورم لەبەر ئەم دەردە بیمارم

ئەخۆم غەم غەم ئەخواتن من وغەم هەردوو غەمانە
لە دەست یەکدی نەجاتمان دەوەرە سەرمەرحەمەت گیانە
بخۆم غەم غەم ئەمن بخوا ئەمە کەی دین وئیمانە
شەپۆلی خوێنی چاوم هەروەکوو ئەمواجی عومانە
لەگێژی پڕ خەتەر وەک کەشتی ئەسکەندەر گرفتارم

بەچاوی مەستەکەت مەستم بەمەستی هەروەکو شاهم
نەزانە ئەوکەسەی دولبەر بلێ گەر بەندە گومراهم
ئەمەندە بەس هەیە ئەیلێم بەئێوە یاری رووماهم
هەتاکەی دەردو میحنەت ئەی جەفاجۆ دەتگری ئاهم
مرووەت ساخەلاسم کە نەماهیچ تاقەت وچارم

وەها پەیوەندی کردووە وەفام ئەی شۆخی دلگیرم
ئەلێی دەست بەست وپابەندم بەدەستی ئێوە یەخسیرم
مەحاڵە تازە دەرچوونم لەعەشقت وایە تەقدیرم
ئەگەر پێت بارە ژینم بۆفەناسانایە تەدبیرم
وەکو مەنسوری قوربان گەربکەی بەم زولفە بەردارم

وەکو قەقنەس ئە سووتێ دڵ دووچاوم پڕلە گریانە
وجوودم سەرتە سەرسووتا لە کورەی عەشقی جانانە
بڵێ (بێ بەش) بە یارو دولبەرت کەی دین و ویجدانە
لە هەوری ئاسمان (کانی) نە دەنگی هەورو بارانە
مەلائیکێ گشت لە گریانن لە ئاهو نالە و زارم

• بێ بەش وکە مالی •

سە دشوکر حورم گە دا نیم میرو بەگ و ئاغام نیە
هاتە سەر حەق حەق ئەڵێم وقەت لە کەس پەروام نیە
بانە بێ ماڵم ، کە ماڵم بە سەمە هیچ داوام نیە
ماڵ وحاڵ و سەروەت وسامانی رووی دونیام نیە
قەیسەری وقەسرو مەڕو مالات وجووت وگام نیە

سەرکەچی ناکەم لەپێش کەس غەیرە مەعبود ماعەدا
وەک ئەوانەی عەبدی پارەن نابمە عەبدو گەدا
تا وەکو ئەو ڕۆژە ئەمرم ڕوح لەگیان ئەگرێ جودا
قانیعم ڕازیم بە نانی جۆ ئەکەم شوکری خودا
ئارەزووی گیپەو پلاوو گۆشت و پاقلاوام نییە

پشتی خۆم کردۆتەوە باکم نییە کێ یە ئەلێ
زۆر هەبووبێ نەبووە نەمدی هۆشمەندو عاقڵێ
سەد شوکر ئاسوودەمە الحمد لله گەلێ
شەو لە کۆڵا نان بخۆم هیچ کەس نییە بێت پێم بڵێ
پارەکەت کوا بمدەرێ دونیاو مافیهام نییە

هەمبێ گەر داندۆکی خوێی نەمبێ باگۆشت و پڵاو
زگ نییە پێم مینەتی مەشهووره ئەم بەندە تەواو
شوکری خوای خۆم کردووە ئەیکەم بەروح نەک هەر بەچاو
خۆ هەمە بۆ سەتری عەورەت من لیباس و بەرگی جاو
مەیلی بەرگی ئەتلەس و گوڵ سورمە و غارام نییە

شاعیری کوردم بە کوردی شاعیرێکم مەردو حور
هەرکە شیعرم ووت لەسەر حەق قافیەم بۆ دێ بەگور
سەدسوپاسم بۆ خودا (بێ بەش) کە نیتی باوکو کور
کەس بە دەستی من نەکوژراوە هەتا ئێستا شوکر
چونکە رەشاش و دەمانچە و ئەسلیحە و بۆمبام نییە

● بێ بەش و بێ کەس ●

بە بێ مەی مەستەکی مەستم دڵم یەک جاری خەمناکە
چ کەس نابێتە خزمی کەس زەمانێکە کە ئێستاکە
هەزار سوێندم بە زاتی خوای نیە تاکی بە بێ تاکە
سەرم سوڕماوە نازانم چ شەخسێ بێ غەش و چاکە
لەناو ئەو قەومەدا کێ یە لەگەڵ هاوجنسی خۆی پاکە

لە خەڵکی لادە خۆت لادەی ئێتر نابینی شکستی تۆ
زەرەر نابینی نابینن زەرەر خەڵکی لە دەستی تۆ
ئەڵێم گەر خاوەنی هەستی هەیە یەک زەرە هەستی تۆ
لە لام وا باشە ئێستاکە بەکەس پشتێ نەبەستی تۆ
لە خزم و دۆست و ئاشنایان هەتا ئەتوانی هەڵ راکە

ئەوان دەرکەوت و دوورکەوت بە هەتا ئەتوانی تۆلێ یان
لە ڕێ یان لادە بێ ڕێنە ئەگیرێ چاکەیی کێ یان
(اقارب کالعقارب) ڕاستە (بێ بەش) نێرە گەرمێ یان
کەس و کارت وەکو مارن ئومێدت هیچ نەبێ پێ یان
لە ژێرسایەی ئەوان دەرچو برادەر خۆتی لێ لاکە

● بێ بەش و ثانی ●

مەماتە دولبەرم بێ تۆ حەیاتم
حەیاتە گەر ولیسالت بێ مەماتم
دەسا رۆیی ئەماسە بروسوباتم
دەخیل ساقی وەرە وەعدەی وەفاتم
بدە پێم جامێ قوربانی وەفاتم

ئەوەی ڕاست بێ بە ڕاستی یاری حووری
نیە چارەم نە ماوە پێیم سەبووری
ئەمەندەم چێشت بە قوربان تاڵ و سووری
لە بەرجە وری رەقیب و دەردی دووری
هەمیشە چاوەڕێی مەرگە جێ یایم

بە مەستی چاو دەکەت مەستم بە بێ مەی
لە دووریت دڵ ئەناڵێنێ وەکو نەی
سەرم لێدەی مەحالە گەر بڵێم وەی
بە ڕۆژ و شەو هەزار دەفعە دەرم کەی
غولام و بەندەیی تۆم خاکی پاتم

موحیبەت ئاگرە هەرخۆی لە ئەسلا
تەماشاکەی دەبینی والە هەر لا
بەیەک جاری تەوەلا بووم تەوەللا
لە عەشقی چاوەکانی مەستی لەیلا
وەکو مەجنوونی شەیدایی وڵاتم

ئەزانی دولبەرم هەرچاکە چاکە
بەسە ئەزیەت ئیتر تەرکی جەفاکە
بە (بێ بەش) ساتە رەحوم بۆخوداکە
گوتم (ثانی) هەلی بۆخۆت هەراکە
گوتی چارەم نەبوو هەرچەند هەلاتم

بێ بەش و هێمن

ئەم پێنج خشتەکیەم پێشکەش بە بۆتژیی کورد و برادەری پێنووسم کاک «هێمن» ی مەهابادی کوردی کوردستانی ئێران دەکەم، ئومێدەوارم جێی ڕەزامەندی وان بێت ..
دووبارە ئومێد دەکەم بۆتژیی ناوبراو ھاتبێتە سەر عەشقی سەربەستی بۆ گەلە دوواکەوتووە چەوساوەکەی بێ بەش و بەشخوراوەکەی، کوردی کوردستانی ئێران ...

ئیتر پشت بەخوا

کوردەکی چالاک و پاک و دڵ بەبێ گەردەم ئەمن

. . . .

گوللەیە بۆ سەر دڵی ئەوشیعرە کی فەردەم ئەمن
گەرچی تووشی ڕەنجەڕۆیی و حەسرەت و دەردم ئەمن
قەت لە دەست ئەم چەرخە سپلەنابەزم مەردم ئەمن

تێ ئەکۆشم ڕەنج ئەدەم تاکو بە سەربەستی بژیم
خۆشە سەربەستی لە مەستی بەس نەبێ مەستیم لە چیم
ناچمە مەیخانە ئیتر نامەوێ ساقی و نەدیم
عاشقی چاوی کەژاڵ وگەردەنی پڕخاڵ نیم
عاشقی کێو و تەلان و بەندەن و بەردم ئەمن

ناحەقم سوێندم بە حەق بێ گەر لە ڕێگای حەق هەڵێم
دووشەقم کەن ناپیاوم گەر لە بەر دووشەق هەڵێم
لافی حەق لێدەم لە ڕێی حەق ئەحمەقم ئەحمەق هەڵێم
گەر لە برسان و لەبەر بێ بەرگی ئێمڕۆ زەق هەڵێم
نۆکەری بێگانە ناکەم تا لە سەرهەردم ئەمن

هەستی حەق ناحەق نەکەم من دیارە ئیدراکم نیە
ئەو هەموو خاکەم هەبێتن سەیرە بۆ خاکم نیە
شاعیری کوردم بە کوردی (بێ بەش)م تاکم نیە
من لە زنجیر و تەنافــو دار و بەند باکم نیە

. . . .

● بێ بەش و هەردی ●

بە دەستی خۆی لە دەستی داکە چی ئێستا پەشیمانە
ئەڵێ چیم کرد لەگەڵ خۆما لەگەڵ نامەردی بێگانە
بەرم دەن با وەڵامی دەم بڵێم پێی مەرد و مەردانە
بە دەستی خۆت کە جامت خستە سەر لێوت غەشیمانە
ئەگەر زەهریشی تیدا بوو گوناهی خۆتە بیزانە

● بێ بەش و پاکژ ●

ڕازاوە لە هەر لاوە شەقام و دەروو دیوار
دڵ شادن ئەم ئێستا گەلی بێچارە و غەمبار
شایی و هەوەس و ڕەقسە لە نێو یانە بە یەکجار
ئێمڕۆکە کە سەربەستە لە ژین چینی کرێکار
ڕووگەش وەکو خونچێکە کە خەملیوە لە گوڵزار

چینێ لەگەڵ ئەم چینە نەبن دیارە نەفامن
یانە بەکرێ گرتە وو جاسوس و غولامن
کێ بێت و نەزانێ کە هەموو چاکی ئەزانن
هێنوێنێ خەبات هەڵگری ئاڵایی سەلامن
سەرمایەیی شادینە لەگەڵ ڕەنجبەروو جوتیار

ئازاو دلێر و نەبەزو سایم و پۆلان
تاقەت نیە خۆی بگری لەبەر تاقەت و هێزیان
ئەم چینە بوو وا کردیە دەرخوێن مژی شێتیان
سەرکردە نە بۆ هێرشی ئازادی و ولاتان
گورزێکی نە قولانە لە بۆ دوژمن و زۆردار

دڵپاک و نەزیهن گەلی بێ عەیب و زیانن
گشتیان هەموو یەک دەنگن و یەک رووح و گیانن
بێ وێنە نە مەردانە و مەشهووری جیهانن
هێز و هونەر و مایە و سامانی ژیانن
ئا وێنەیی شادینە لە لادێ و لە نێو شار

هێزی نییە ئەم هێزە کە وابێت لە نێو بات
ناپاک و کرێ گرتە ئەبەد ناگەنە ئاوات
مەشهوورە کە نێو عالەمی دوو ئەرز و سەماوات
پێشمەرگەیی سەربەستی گەلانن لە هەموو کات
هەم خەنجەری راستینە لە بۆ تۆڵە لە زوردار

پڕ هێز و توانانە ئەگەر بێت و لە مەرجێ
بمرن ئەبەدەن نالێنە کەس سا بدە خەرجێ
ئێستاکە نە ما رۆیی بەسەر ئەمری لە سەرجێ
ئەوچینە هەموو هاو بەشی یەک دێنە لە هەرجێ
رەمزێکە لە بۆ یەکیەتیان جەژنەیی ئایار

شاعیر کە نەکا وەسفی ئەمانە هورد و گێژە
سەربەست بە لەحەق لامەدەسا ویژە بڕێژە
هەر شاعیری مەدحیان کە بکا راستە بوێژە
پێنووسی دەسی نووسەری مێژوونە لە مێژە
هەم رابەرو پارێزەری شادینە لە رۆژگار

لەم چینە هەیە یەکە پیاو و کوری چالاک
هەڵکەوتووە لێی پیاوی پیاوانە بە ئیدراک
ئەم تاکە کورە کوردە ئەی شاعیری خوێن پاک
دەزگا و قەڵاو سەنگەرەی خوێنمژی زوحاک
سەیری کە کە چۆن تێکی شکاند (کاوە)ی هوشیار

(بێ بەش) وەکو پاگژ بە ئەتۆش لەم نەوە شێرەی
بەشدار بە ئەگەر طالبی ئەم چاکە و خێرەی
تا ماوە ژیانت لەسەر ئەم خاکە و لێرەی
(پاگژ) وەرە گەڕها و بەشی ئەو چینە دلێرەی
بێ بەش مەکە خوت لەم شەرەفە تۆش ببە بەشدار

● بێ بەش و ئارام ●

گاهێ دڵکەم حەپسە لە زیندانی موحیبەت
گاهێ بە جەفا غەرقە لە توفانی موحیبەت
گاهێ وەکو مەجنونە غەزەلخوانی موحیبەت
نەمدی چ بەشەر دەرچێ لە مەیدانی موحیبەت
ساغ و بەسەلامەت لە بیابانی موحیبەت

بێ وێنەیە یارم لە جیهان تاک و فەریدە
قەت رەحمی نیە دوڵبەرو شۆخێکی عەنیدە
عاشق لە سەفا دابێ نیە نەسدی بە دیدە
چارەی نیە ئەم عەشقە عەزابێکی شەدیدە
رووحم لە ئەزەل کەوتووە نیرانی موحیبەت

تاکەی دڵەکەم مونتەزری لوتف و وەفا بێ
تاکەی بە خەفەت پڕ لە غەم و دەرد و بەلا بێ
ئاهەم بە خودا ئەتگرێ ترست لە خودا بێ
تاکەی بە کەسەر عومری عەزیزم لە جەفا بێ
رووحم بکە سووتاوە لە هیجرانی موحیبەت

ڕوحمێ بکە بەس بێتی لە ژێر باری غەمابم
پڕ دەردو کە دەر دەربەدەر وخانە خەرابم
چارەم چیە چی بێنێت تو خوا روولەچ لابم
تەقدیری خودا وایە دەبێ هەر لە بەلابم
تەسلیمە سەرم روح بێ بە قوربانی موحیبەت

وەک بولبول ڕوح بوگوڵی رووت هەر لە فیغانا
ڕوحمێ بکە پێم بە بێ جەفا دوڵبەری دانا
قەت نایێ شیفام بێ تو بە سەد دوکتەری زانا
نە میدیوە دەوای عەشقی پە یابێ لە جیهانا
مومکن نیە نابێ نیە لوقمانی موحیبەت

سایەکی نەبوو دڵ کە نە کاگریەو نە فغان
بۆلەیلەیی رووت هەروەکو مەجنوونی غەزەلخوان
چارەی دڵی (بێبەش) چیە تۆبێتو بە قوربان
دەرمانی دڵی خەستەیی (ئارام) چیە قوربان
بۆ خاتری خوا بیدەری دەرمانی موحیببەت

● بێبەش وەمەلا اسعد ●

پیاوی کەر حاشا لە کەربێ هەر دەمی بێ دەم بووە
کاتێ هاتۆتە قسەش هەرکاروپیشەی زەم بووە
نەمدی مەرد ئاسوودە بێتن رۆژی هەرلێ تەم بووە
گورگی دووپێ هەندە زۆرن گورگی چوارپێ کەم بووە
پیاوی غەمخۆری نەماوە بۆیێ غەم بێ غەم بووە

• بێ بەش و صافی •

لە دووری دولبەری دین بەرهەمیشە مات و غەمگینم

بەغارەت چوو لە ڕێی عەشقی بەجارێ مەزهەب و دینم

ئەگەر مردم شەهیدم من نیە حاجەت بە تەلقینم

حەقیتم گەر فەلەک یاران بە ئاهی دڵ بسووتێنم

جەوازە گەر زەمین یەک سەر بەخوێنی دیدە بڕشێنم

بەشەو تاکو سەحەر قوربان لە عەشق و دەرسەکەی سەودات

ئەخۆم خوێنی جگەر سوێند بێ بە قەدد و ئەلفەکەی باڵات

سەرم سەرسام و دڵ پەست و وجوودم والە غەم ڕاهات

لە عەشقی لەیلەکەی بێ مەیلەکەی دونیایی دوون هەیهات

سەرێکی ڕاحەتیم ساقی نەبوو دانێمە بالینم

ئەسووڕێم مەست و سەرخۆش وەکە ساس و بێکەس و شێواو
ئەسیروبێ نەواو دەردمەند پابەندو دڵ بەسراو
چڵۆن بێ سەبرو ئارامم نەنالێنم منی داماو
لە دەردی دڵ لە جەرگی کوڵ لە داخی سینەکەی سووتاو
بەڕۆژم دادو ڕۆڕۆیە لەشەودا شیوەنۆ شینم

ئەنالێنی لە سینەمدا دڵم هەر دەم بەوێنەی نەی
لە دەستی دولبەرم یاران نەبووجارێ بکەم ئۆخەی
هەموو عومرم بە فیرۆ چوو بەگریەو نالەو ئایی و وەی
بڵێنە شۆخەکەم بێ ڕەحمی تاچەندبێ وەفا ئاکەی
میسالی خونچە دڵ تەنگ بم وەکو گوڵ جامە بدڕێنم

ئەمان جەمعی رەفیقانم دەخیلا سابکەن چاری
بەغەیری یێوە بۆکێ کەم سکالا یا خوهاواری
وەهالیم چووە یتەسەرغەزەب نیگارم نایەتەخواری
بەرێشی سپیەوە یاری نەکردم بەخێتی رەش جاری
منیش بۆیێ کە عادەت عاجزی ورەهمە نالینم

〰

بەتیری غەمزەیی چاوت بەقوربان دڵ برینداریم
وەکو عارەب دەخیلت بم وەرەجارێ بەهاوارم
بڵێ (بێ بەش) لەدووری یار هەمیشە عاجزو زارم
لەزاری من مەکەن بێزاری (صافی) زۆر بەئازارم
لەداخی سینەکەی سووتاومە ئەو داخە هەڵدێنم

• بێ بەشی و صابری •

ئەتۆ شاهو ئەمن بەندە و گەداتم
خەڵاتم عەفوە گەر بمکەی خەڵاتم
نەماوە سەبرو ئارام و سوباتم
خودایە عاجزو بێ دەستەڵاتم
بگاتە بارەگاهی تۆ شکاتم

نەوەک هەر خۆم فەلەک سووتا لە ئاهم
ئەلێ عەبدت بە تۆی مەعبودو شاهم
بەغەیری تۆ نیە پشت و پەناهم
سەراپا غەرقی عوسیان و گوناهم
عەفو فەرموو گوناه و سیئاتم

لە دەست تۆیە هەبوونم گەر نەبوونم
بە بێ تۆ نابێ من بوون و نەبوونم
لە بوونت بێ شکە روونە دەروونم
بە دەستی دەردەوە غایەت زەبوونم
بە حەول و قووەتی تۆیە نەجاتم

گوناهم چەندە زۆر بێ هەر رەوایە
عەفوم کەی چونکی تۆ عەفوت لەلایە
خوداوەندی عەفوهەر تۆی خودایە
ئەگەر چی دەردە کەی من بێ دەوایە
لە لای تۆ سەهلە حەللی موشکلاتم

گوناهـم زۆرە نایێتە ژمارە
بزر نابێ لەلات یەک یەک دیارە
بەغەیری تۆ نیە ئەم ماوە چارە
خەزینەی رەحمەتی تۆ بێ شومارە
منیش مسکین و موحتاجی زەکاتم

ئەوەی هەرکۆ دەکا موحتاجی ماڵە
لەحەددی تێپەری کرد بێ کەماڵە
بەڵێ (بێ بەش) بەوەی خاوەن کەماڵە
وەکو (صابر) هەتا رۆژی مەماتم

• سەیدا نوری بێبەش •

ئەم غەزەلە بەبۆنەی کۆچی دووایی خوالێخۆشبووی باوکی (بێبەش) ەوە گوتراوە .

ئەوا دووبارە هەوری غەم ڕژاندی بەفرو بارانی
بڵاوی کردەوە تاڵی و غەم و دەردو پەرێشانی
حەیف واکوچی کرد عەبدی خودا عەبدێکی نوورانی
وەفاتی کرد بە ئاسانی لە دونیایێکی وا فانی
فڕی گیانی لە بۆ جەننەت بە دڵپاکی و موسلمانی

ئەبەدەستی ی نەکرد هەرگیز لە تاعەت کردن وتەقوا
یەقینی وا بوو ئەیزانی لە دونیا هەر ئەبێ بڕوا
لە عوقبادا لە بۆ مەحشەر لە بۆ خزمەت رسول اللە
حەقیقەت عەبدی مل کەچ بوو لە زوهد و تاعەتی مەولا
ئەوەی ئەیکرد لە دونیادا ئەوی دەیناسی دەیزانی

لەوێ رۆژێ وەفاتی کردووە من مات و حەیرانم
شەوو رۆژ هەر ئەنالێنم لە تاوی ئەو پەرێشانم
لە دەستم چوو حەیف ئوستادی شەرع و عیلم و عیرفانم
ئەوی نەیناسی نەیناسی کە من ئەیناسم ئەیزانم
چ زاتێکی موبارەک بوو ئەکەم رووحم بە قوربانی

مەیێن واکۆچی کرد ڕۆیشت لە دونیا بێ سەروبێ شوون
لەبەرچی چونکە ئەو زاتانە شوعلەی ئایین ودین بوون
لە گۆڕستانی پڕ نووراھە تا ڕۆژی حەشر زیندووون
ئەمانە نامرن زیندوون ئەگەرچی زاهیری مردوون
هەموو ئەهلی دڵ ئەیزانی بەبێ دڵ حەقیە نەیزانی

لەکاتێکا کە سادیر بوو ئیرادەی حەزرەتی یەزدان
نیە چارەو پەناو پێچەک لە ڕزگاربوونی ڕوح کێشان
ئەبێ تەسلیم بکەی رووحت بە ئازارو بە ئێش و ژان
ئەوەی رووحی لەبەر دابێ بەنەسسی ئایەتی قوربان
درەنگ وزوو ئەبێ بمرێ مەحاڵە هیچ کەسێ مانی

ئەبێ باوەڕ بکەن هەرچی کە نووسرابێ لە قورئانا
لە شەرع و دین و ئایین و حەدیس و حوکمی فورقانا
لە شار و دێ لە دەشت و دەر لە گشت قوژنەی ووڵاتانا
هەزاران عاقیل و دانا لە عیلم و مەعرفەت زانا
بناغەی عیلمیان دانا نەماون پێم بڵێ کوانێ

لە هاتووچوونە گشت عالەم سەراسەر دێت و ئەڕواتن
هەموو سەرخۆش و سەرمەستن لە بۆ دونیا بە ئاواتن
لە حاڵی مردن و مەرگی چ کەس فکرێکی ناکاتن
هەزاران شاه و سوڵتان و ئەمیر و خانەدان هاتن
لە بۆی دەرچوون و مەیئوس بوون لە تەخت و بەخت سوڵتانی

ژیانی ئاشتی وخۆشی لە دونیادا هەتا سەرکوا
بەبێ شک پێنج ودوو رۆژێکە نامێنێ بەشەر بڕوا
لە دونیا کۆچ ئەکا و ئەمرێ تەواوی رزقی خۆی ئەخوا
دیرێژەی پێ نەدەین ئەی کوا محمد خۆشەویستی خوا
لەبۆ ئەو بووخودا دایناکەوا دونیای بە ئاسانی

جیهان و سەرزەمین گشتی لە بەحرو بەڕ هەتا ئەفلاک
هەمووی خاپوور ئەبێ و ئەڕمێ لە ژێرچەنگی خودای بێ باک
ئەوێ رۆژێ نەفع نادا نەخزم و کەس نە باوك وداك
کەوا ئێمەش ئەبینە خاك دەبا بێ بەش بزانێ چاك
ئەمێنێ بەس خودای تەنیا لە ئەووەل وایە دانانی

هەموو دەم کاروپیشەی تاعەت و تەقوا بوو عبدالله
لە ژێر ئەحکامی قورئان و کەلامی خوا بوو عبدالله
لە زیکر و فیکری ئەو هەردەم لە کۆشش دا بوو عبدالله
وەفاتی کرد نەما ڕۆیی بەجەننەت شاد بوو عبدالله
خوا ئامانجی هێناجێ نەجاتی دا بە ئاسانی

• پێنج خشتەکی •

ئەی رەئیسی تاجداران ساحیبی بیت الحرم
پورتەوی دینی موبین و دافعی هەم و ئەلەم
مەدحی زاتت قەت تەواو نابێ بە تەحریری قەلەم
ئەی شەهی شاهان وگەورە و ئەفخەری عورب وعەجەم
وەی فیدات بێ رووح وجسمم ناکرێ وەسفت بە دەم

گەر بکەم وەسفی جەمالت بێ حیساب و بێ ژمار
هیچ نموودێکی نیە گەر من بنووسم سەد هەزار
سەر وەرم حەددم چیە قوربان بکەم مەدحت بە زار
وا بە (لولاك) کردوێتی وەسفی تۆ پەروەردگار
کافیە بۆ بەرزی شەئنت مەعدەنی کانی کەرەم

ڕووڕەش وهەم بێ کەس و دڵ پڕ غەم وهەم قوڕ بەسەر
زامدار و دڵ بەئێش وبێ عیلاج و بێ مەفەر
ڕوولەکوێ کەم چاوەکەم ئەی شافعی ڕۆژی خەتەر
عیللەت و دەردی گوناهم سەرەوەرە زۆرە مەگەر
واپزیشکی شافعی تۆ بێ دەوا کا دەردەکەم

من ئەسیری نەفسی شوومم پڕ هەوا و موفلسم
بێ هەواڵ و بێ شعوورم بێ دەوا و موفلسم
مل کەچ وهەم دەست بەناڵ و نالەوا و موفلسم
ڕووسیاە وپڕ گوناە و بێ نەوا و موفلسم
غەیری بەرزی غیرەتی تۆ ئیلتیجا بۆکێ بکەم

ئیعترافی پێ ئەکەم زەنب و خەتام زۆرە یەقین
لازمە سەرفی نەزەرکەی ئەی رەئیس المرسلین
سەییئات و جورمەکانی ئەووەلین و ئاخرین
هەرچی کردم چوو لە دەستم تەوبە بێ ئەی شاهی دین
وا پەشیمانم لە کردەی سابقەی ئەعمالەکەم

دەفتەری ئەعمالی بەدکرداری خۆم بۆ کێ بەرم
هەر لە پێ غەرقی خەتامە تاوە کو تەوقی سەرم
موستەحەقم بۆ جەهەننەم جێمە ئەما سەروەرم
ئایەتی (لاتقنطوا) هەم شافعی تۆ رەهبەرم
جێگەیی ئومێدە بۆ من رووحی ئەرواحی ئەوم

گەر لە زومرەی عاسیان وپرخەتا دابم لە تۆ
هەروەکو ئارام خەجالەت بارو ڕیسوابم لە تۆ
چۆن بڵێم من بێ ئومێدم بێ ئومێد نابم لە تۆ
بێ بەشم (بێ بەش) لە ڕۆژی ئاخیرەت نابم لە تۆ
چونکە عەفوی من لە بەحری لوتفی تۆنابێ بەکەم

● نەورۆزو پێنج خشتەکی ●

(بێ بەش وجاهد)

نەوبەتی ژینێکی خۆش وسەرکەتە
غەیرە لاق و دەستی بەسراوی پەتە
وەقتی تێکۆشین وسەعیو هەڵمەتە
لاوی کورد نەورۆزە ئەمرو جەژنەتە
دوژمنت جەرگی لە داخا لەتلەتە

بەهەڵپەڕە شایی کە ئێمڕۆ پێکەنە
لەم گوڵ و گوڵزار و باغ و گوڵشەنە
بێخە سەر ئازادی ئەم گیان و تەنە
بەرگی زستانیت فڕێدە داکەنە
تێ بکۆشە ئێمڕۆ ڕۆژی هیمەتە

فەرمو ناو گوڵزار و ناو سەیرانەوە
دامەمێنێ بەس بە دەس دەورانەوە
دەس بدە دەسی کۆمەڵ و یارانەوە
تۆش وەکو مەرد بۆی وەرە مەیدانەوە
بانەجاتی بێ لە چەنگ ئەم ئەزیەتە

هەستە هەستت بێ لە خەو خەو بەسیە تی
تا بەکەی مەستی هەتاکەی مەستیە تی
چەوتی کەوتی بگرە ڕێگەی ڕاستیە تی
پڕ بە دەم هاوار بکە بۆ یەکیە تی
یەکیە تی تۆ دەرئەخا لەم نیگبەتە

گەربژی کورد و عەرەب یەک گیان و دڵ
دوژمنی ئەم دوو گەلە دەکرێ بە گڵ
دەمرێ ئیستعماری پیسی بێ عەقڵ
تازە (بێ بەش) ناکرێ بولبول لەگوڵ
هەربژی ئەم دوو گەلە پڕ غیرە تە

• بێ بەش و جاهل •

من لە گیتی ی بێ وەفادا پڕ کەدەرهەر مامەوە
لە حزەیەک شادیم نەدیوە بۆچە فاو شەڕ مامەوە
ڕۆژی ڕووناکم وەکو شەو شەو بە بێ دەر مامەوە
نەو بەری ژینم بەسەر چوو تازە بێ بەر مامەوە
حەیفە وا من بێ سەروسامان و سێبەر مامەوە

سەد ئەمەندەی تۆ بلێی ڕاستی بە ڕاستی هەر کەمە
چەند ئەلێم تێگەم برا ناگەم بە خوا لەم عالەمە
دڵ پڕی ئازارو دەردم شادی بۆ من ماتەمە
کەس چ سوودێکی هەبێ بۆ من لە سەگ زۆرتر هەمە
غەیری قەپ لێدان و ئەزیەت هەرکە بێ سەر مامەوە

ڕۆژێ زوو بمرێ درەنگە هوشمەندو پیاوی چاک
نەک بژی بەم ژین وژانە سوند بە خوای بێ باک وتاک
مەرد ئەژی هەردەم بە حەسرەت پیاوی نامەرد نیتی باک
خرم وخۆشی وخۆشەویستی مەنعە بۆ ئینسانی چاک
چونکە دەورەم درک ودارە بۆلێ هەرکەرمامەوە

تێم بگەیێن تێ بگەم جارێ لە راهی خواوەرن
چونکی زانیم ئێوە زانان ئێوە داناو رەهبەرن
پێم بڵێن زورداری تاکەی مەردی خاوەن باوەرن
خاڵەزاوو مامەزا زۆر سێرە واهەڵمەت بەرن
خۆم لە ناو حەرب ونیزاعی فەتحی خەیبەر مامەوە

قەت نەبووم رۆژێکی خاڵی من لە ئازارو بەلا
دەهری دوون پەروەرلەگەڵ من وایە(من قالوا بلی)
جا بڵێ چیبکەم بڵێم چی کەوتمە گێژاوی وەلا
من لە دەس ئینسانی هیچ وپووچ شەرکەرئەی مەلا
رۆژو شەو مەحرووممی راحەت دەس بەخەنجەرمامەوە

گەرهەبێ هۆشم لەمەولا بێت وئیتر فام بکەم
شەرتی خوابێ تاکو ماوم روو لەقاپی ی خوام بکەم
تابەکەی غەرقی خەفەت بم باسی دەردوزام بکەم
من کەنەم بوو یەک دلارامێ دلم پێ رام بکەم
بۆیێ ئارامم برا بێ یارو یاوەرمامەوە

چەندهەزاران دولبەرم دی ماه روو ئەبروکەمان
چەندهەزاران فەیلەسووف و رووستەمی مازەندەران
(بێ بەشا) چوون و نەهاتن یێکە یێکە بۆ جیهان
هەر بۆیە (بورهان) ناوبزام بوومە بورهانی زەمان
تاکو رۆژی خۆی ئێلی بێ قەیدو دەفتەر مامەوە

● دووبارە بێ بەش وجاهد ●

بۆ واکەمی زۆر زۆری کەمە چەرخی جەفاکار
هەرچەند ئەگەڕێم وون بووە لێم مەردی وەفادار
دانا وودەنی ییێکە دڵم پڕ بوو لە ئازار
بازاڕی فەلەک حیزە بە فلسێ نیە ئەشعار
مەیدانی عەقل بووبە تە ئەویلەی کەروکەردار

● دیسان بێبەش وجاهد ●

زەمانی بێئەمان کاری هەموو هەرچەوت ونارێکە
لەلای دونیای دەنی پەروەردەنی ودانابی هەرێکە
دڵم سەودا زەدەی دەستی خوماری چاوخومارێکە
خەیاڵاتی دڵی تەنگم لە دنیا مالەیەک پێکە
بفەرمە چاوەکەم ساقی هەتا ئەتوانی بۆم تێکە

● بێبەش وجاهد ●

تێت بگەیێنم تێ ئەگەی من چۆنکی چاکی تێ ئەگەم
هیچە ئەنجامی هەمووشت چەندی بڕی لێ ئەگەم
خۆ دەزانێ پیاوی زانا بانەزانێ پیاوی کەم
عاقیبەت ئەرزێ لەشم هەرچەند بەنازی گەورەکەم
خزمەتێ زگ چەندبکەم موحتاجی یەک نانم ئەکا

• بێ بەشس ونوری •

دەروونم دەردە دارو پڕجەفایە یارسول اللّه
برینداروو نەخۆشس و بێ دەوایە یارسول اللّه
سەرم مەستی خەرابات وەهەوایە یارسول اللّه
دڵم دائم بە غەفڵەت موبتەلایە یارسول اللّه
لە بەحری عاسیان غەرقی خەتایە یارسول اللّه

بەنووری رووی پڕنوورت مونەوەر بوو دڵی یاران
بەڕۆژی وەسڵی تۆ دەرچوون لەتاریکی شەوی هیجران
هەموولادین و بەدخوو مان لەحیرەت مات وسەرگەردان
سوپاهی نەسرەتت (انا فتحنا) فەتحی کرد قوربان
کەلامت وەحیی حەق ئەمری خودایە یارسول الله

لەدەرگەکەوتووم بێ کەس زەلیل و مات و غەمبارم
ئەنالێنم لەدەس دەردی دڵی پڕ زار و ئازارم
بکە رەحمێ لەراهی خوا نەخۆش و دڵ بریندارم
فەقیر و بێ کەس و مل کەچ زەبوون و عاجز و زارم
ئومێدم وا لەدەرگەت هەر عەتایە یارسول الله

ئەتۆی شاهنشەهی عالەم ئەتۆی سەردارو سەروەر

ئەتۆی مەنبەعی لوتف وسەخاو شافیعی مەحشەر

ئەتۆ دووری یەتیمێکی نەجیب وگەوهەرو ئەفخەر

بەتۆوە ڕێ زاتی خەلقی کرد مەگەر زاتت خودای ئەکبەر

بەلێ مەدحت بە (لولاک) واکرایە یارسول الله

بەقوربانت بم بلێ تاکەی بنالێنم بکەم ڕۆڕۆ

دەروونم پڕلە ئاگر بێ بسووتێم هەر بەناری خۆ

سەگی دەرگانەکەی تۆمە منیش حەقم هەیە ئەمڕۆ

لەبۆ هەرکەس وجوودت مەنبەعی جوودو سەخایە تۆ

زوهوورت بۆ هەموو عالەم ضیایە یارسول الله

چ بەد بەختم ئیلاهی من چ رووت و قووت و عوریانم
لە خەیر و چاکە مەحرووممم نیە قەت چاکە و احسانم
هەموو دەم ردووڕەش و موفلس غەریب و خانە وێرانم
ئەسیری نەفسی ئەممارەم غەریقی بەحری عیسیانم
نەجاتم دە کە هیچ چارەم نەمایە یارسول الله

دلیل و موشفق و موقنع لە عالەم عالم و دانای
لە گیتی نیتە هەمتا تۆ خەلووق و بەرز و بێ هەمتای
خەراپم زۆرە روحمێ کە منی (بێ بەش) بەخۆت زانای
غەریب و بێ کەسە (نوری) بە غەیری تۆ نیە مأوای
کە زاتت شافعی ڕۆژی جەزایە یارسول الله

● بێ بەشی و میرانی ●

سوپاس بۆ خوا دەمێکە خۆشتە ژینم
بە بێ ئازار و نالە و بێ گرینم
دەمێکی زۆر بوو غەم ببووە قەرینم
لە سایەی لوتفی یاری نازەنینم
ئەمێستا هەر لە قاقای پێکەنینم

لە نەقشی رووتە (مانی) ماوە حەیران
نیگاری نازەنینم شاهی خوبان
گەلێ خۆشە حالم ئێستا ماهی تابان
لە سەر ئەو وەعدەیە فەرمووتە قوربان
یەکەم دڵ خۆشی سەر رووی زەمینم

لەسەر ڕۆژی ڕوخت لادە تەنافت
بەدەرخە بەدری ماهی ڕوویی سافت
لەسەر فەرموودەت هاتم بۆتەوافت
لەسایەی عەهدو وەعدەی بێ خیلافت
بە دڵشادی ئەم ئێستا خۆم ئەبینم

لەکوورەی ئاگری دووری بەقوربان
سوتا جیسم و وجودم بوو بەبریان
لەبۆ خوا سا بڵێن بەم شۆخە یاران
نەزەرکاگەر گوزەرکا یار لەسەرمان
کفایەتمە لەبۆ دونیا و دینم

ئەتۆی رووحی رەوان و نووری چاوم
بەتۆیە قووەتی قووەتی هەناوم
وەکو پەروانە قەقنەس دڵ سوتاوم
لەسەر ئەو وەعدە ماوم تاکو ماوم
خوداتێکی نەدا سیدق و یەقینم

نەخۆش و دڵ بەزام و دەردە دارم
هەمیشە هەر لەگریەو ئاهو زارم
وەکو مەجنوون ئەسووڕێم بێ قەرارم
لەسایەی تیری غەمزەی چاوی یارم
سوپاس بۆ خواشەهیدی بێ برینم

لە سینەم دێ لە عەشقت بۆنی بۆن سۆ
وەکو قەقنەس ئەسووتێ دڵ لە بۆتۆ
لە خەلوەت بووین لە خەونا (بێبەش) ئیمشۆ
بە بانی یار ئیشارەی کرد بە ئەبرۆ
(میرانی) بێتە سەیری گوڵ چنینم

● بێبەش وەرەزا ●

دولبەرە دین بەرەکەم قەت کەمی خۆم نادەمە قەرد
تازە ماچێکم ئەوێ بمدەیێ گەر تۆ پچی مەرد
چەند سەرنجت ئەدەمێ تۆ لە وجوودت نیە گەرد
سەرو نەی چین کە لە گەڵ قامەتی تۆ بێتە نەبەرد
شەکەری خواردووە نەی سەرو سەری داوە لە بەرد

له بەرهەمە چاپکراوەکانی شاعیر :

▲ تەجویدی قورئان بە زمانی کوردی - ١٩٥٦

▲ بەشێک لە دیوانی بێ بەش - ١٩٧١

• سعید یحیی •

ئەم دیوانەی نووسیوەتەوەو
سەرپەرشتی لە چاپدانی کردووە

ژمارەی سپاردنی بە کتێبخانەی نیشتمانی ١٠٥٧ سالی ١٩٨٤